

разрывает единство образовательной системы, снижает степень мобильности специалистов и научно-педагогических работников.

В числе факторов, воздействующих на образование, нельзя не учитывать и международные взаимодействия. Способы и формы включения России в мировое сообщество проявляются не только в структуре подготовки специалистов, но и в структуре самой образовательной системы. Включение Российской Федерации в Болонский процесс предполагает не просто переход к многоуровневой системе обучения, а изменение потребностей в специалистах за счёт расширения границ рынка труда.

Мы указали лишь некоторые внешние факторы, оказывающие воздействие на формирование образовательного пространства. Система образования также выполняет регулирующую роль в подготовке профессиональных кадров. Она заключается в том, что учебные заведения в своей деятельности ориентируются на установленный учебный план и не могут менять его по своему усмотрению. Стандартизация образования для вуза – гарантия стабильности, но для потребителя оно может быть фактором стагнации.

Образовательная система, как уже отмечалось, выполняет функцию культурного развития. Её реализация в образовательном пространстве предполагает удовлетворение потребностей общества и личности.

В отличие от профессиональной подготовки, культура как совокупность норм и образцов выступает предпосылкой воспроизводства общества и человека, а образование создаёт возможности для их освоения.

Внешними факторами по отношению к образовательному пространству выступают не только производственные, но и культурные потребности, формируемые идеологией, религией, этнонациональными институтами. Именно они формируют внутреннее содержание образовательного процесса, определяют направленность образовательной деятельности, сохраняя культурные ценности нации или отрываясь от них в пользу внешних, привносимых извне.

Образование, выполняя функцию социального регулирования, обеспечивает воспроизводство элементов социальной структуры общества. Государство и общество устанавливает правила, регламентирующие распределение образовательных услуг, их доступность. Оно играет роль социального резервата для молодёжи, обеспечивая последней социальный статус, гарантируя ей особую форму общественной защищённости. В настоящее время данная функция становится одной из главных, конструирующих и стабилизирующих общественную систему. Она прямо отображает социальные цели общества, формируя ресурсные возможности отдельных страт населения посредством профессиональной подготовки и культурного развития.

Образовательное пространство представлено совокупностью учреждений, обеспечивающих процесс научения. Каждое из них, помимо образовательных услуг, обеспечивает собственный процесс хозяйствования. Способы и формы хозяйственной деятельности образовательных учреждений выступают особым, самостоятельным социальным фактором, формирующим социальные позиции образования в общественной системе.

Задачи по воспитанию и подготовке «инновационного человека», определённые в «Инновационной России – 2020», безусловно, актуальны для всех государств постсоветского пространства, и возможность их решения зависит от эффективности работы института образования.

Источники:

1. Сорос Дж. Кризис мирового капитализма. М., 1999. С. IX.

УДК 985.35

ГРУЩИНСЬКА Н.М.,
Институт світової економіки
і міжнародних відносин НАН України,
к.е.н., доц., с.н.с.

ОЦІНКА РІВНЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Анотація. В статті розкривається авторська методика оцінки наявного економічного потенціалу національної економіки з урахуванням стану її конкурентоспроможності.

Ключові слова: економічний потенціал, спеціалізація, конкурентні переваги, конкурентоспроможність, економічний розвиток.

Annotation. In the article the author method of estimation of present economic potential of national economy opens up taking into account the state of its competitiveness.

Keywords: economic potential, specialization, competitive edges, competitiveness, economic development.

Постановка проблеми. Роль кожної держави в сучасному світі визначається, насамперед, економічною могутністю, яка є наслідком реалізації економічного потенціалу. Враховуючи специфіку головних елементів конкурентоспроможності національної економіки на світовому ринку, які обумовлюються, в першу чергу, інноваційними здобутками, науково - технічним прогресом, слід відмітити, що використання природних

людських ресурсів визначається вичерпувальним характером і не відповідає загально домінуючим умовам повноцінного існування економіки країни в світо господарських процесах. Політика такого направлення віддаляє національну економіку від групи розвинутих країн, таких що встановлюють правила на світовому ринку і наближує до групи країн, потенціал яких використовують. В цьому аспекті конкурентоспроможність національної економіки — це вирішальний критерій її розвитку. Вибір стратегії розвитку національної економіки повинен базуватися на достовірній інформації щодо наявного економічного потенціалу країни, а для його оцінки має існувати чітка методологія. Важливим елементом розвитку і підтримки економічного потенціалу національної економіки є визначення ефективної методології оцінки економічного потенціалу країни з метою забезпечення її конкурентоспроможності.

Мета статті провести оцінку рівня спеціалізації національної економіки на основі вибору оптимального методологічного підходу, з урахуванням стану конкурентоспроможності.

Аналіз використаної літератури. Питанням виміру економічного потенціалу присвячено ряд праць найбільш оптимального варіанту не знайдено. Тому виникає необхідність більш детального вивчення різних підходів до виміру та оцінки економічного потенціалу регіону та розробці нових, що відповідають сучасним процесам в економічній системі.

Одним з радянських економістів, який займався проблемою сутності та структури економічного потенціалу був Б.М. Мочалов. При оцінці вартості економічного потенціалу він пропонував розглядати її як суму вартості витрат минулої праці у вигляді основних виробничих фондів (ВФ) та матеріальних витрат (М), які входять до складу валового суспільного продукту, а також витрат праці на створення національного доходу (НД) плюс вартісна оцінка природних ресурсів. Таким чином, він пропонував розраховувати економічний потенціал за наступною формулою [1]:

$$EP=BF+M+ND+PR$$

Цей підхід до розрахунку економічного потенціалу притаманний для поглядів того часу, коли був проголошений економічний закон соціалізму: чим більше розмір й темпи зростання потенціалу країни, тим швидше має зростати національний дохід, його фонди споживання та накопичення, які визначають рівень народного споживання та темпи розширеного відтворення [9].

З переходом України до ринкових відносин змінилися підходи до оцінки економічного потенціалу, але існують і класичні підходи. Серед авторів, що займалися дослідженням даних питань можна виділити Б.М. Мочалова, О.Ф. Балацького, О.М. Тищенко, Д.В. Клинового, Т.В. Пепу, О.М. Климахіну [5, 9]. Поряд з цим питанням конкурентоспроможності присвячено безліч праць, серед яких відомі вітчизняні та зарубіжні вчені: Філіпенко А.С., Чухно А.А., Юхименко П.І., Леоненко П.М., Лук'яненко Д.Г., Єрохін С.А., Бредво Т.В., Волков Г.Ю., Миронова О.А. [7,8]

Аналіз методик, що досліджувались дозволяє дійти висновку, що не має єдиної, яка б дала змогу оцінити та прорахувати не тільки ресурсну складову економічного потенціалу регіонів національної економіки, але й не використані можливості. Методики, які пропонуються в основному достатньо складні, відповідно, на вирішенні цих питань і будуть зосередженні подальші дослідження та розробки.

Викладення основної частини. Сьогодні економіка України є надто відкритою. Як відомо, головним каналом відкритості є зовнішня торгівля, її частка у ВВП коливається від 8—10 відсотків у великих держав, до 70—80 відсотків у деяких малих країн (Нідерландів, Бельгії тощо). Рівень відкритості економіки України у 1994 році становив більше третини. Така ситуація спричиняє серйозну небезпеку для вітчизняної економіки. Участь України у світовій торгівлі у 2010р. обмежується 0,01% світового експорту, до того ж експорт мав переважно сировинне походження. Україна поступається Китаю, Угорщині, Польщі та Туреччині за показниками здійснення експортних операцій. Структура експорту в цих країнах також краща: частка промислових товарів відповідно становить 81%, 68%, 60% та 72%.

В Україні майже половина надходжень від експорту товарів та послуг у 1995 р. була еквівалентна зовнішній заборгованості держави. У 2008 р. така диспропорція посилилася – експорт зменшився, а борг збільшився. Якщо ситуація в Україні не зміниться, ні зовнішніх, ні внутрішніх надходжень не вистачить на обслуговування та погашення боргів.

Український господарчий механізм не забезпечує належної ефективності використання ресурсів праці та капіталу і процесу розширеного відтворення, що призводить до погіршення усіх інших соціально-економічних параметрів.

Зазначені негативні явища в економіці України порівняно з її найбільшими торговельними партнерами свідчать про відсутність зваженої комплексної стратегії щодо розвитку конкурентоспроможності національної економіки, ефективному використанні економічного потенціалу країни.

За зарубіжними експертними оцінками, індекс економічної свободи, досліджений The Heritage Foundation і Wall Street Journal у 2009р. становив Україну на 153-му місці із 155 країн. У 2008р. вона була на 150-му місці, у 2007 році на 147.

Показник свободи торгівлі (trade freedom), складений за даними "Герітідж Фаундейшн", оцінює зовнішню торгівлю, тарифне (тобто митом – у грошовій формі) і нетарифне (тобто квотами і ліцензіями) регулювання. Середньосвітовий показник становить 72%. Естонія–86%, Вірменія –85%, Україна – 82,2%, Росія – 52,8%, Білорусь – 52,2%. Хоча середній тариф в Україні значно менший за світовий (3,9%), але його цілком перебивають складні сертифікаційні процедури, ліцензування, обмежувальний санітарний і фітосанітарний контроль, непрозорі державні закупівлі, нерозвиненість законодавства стосовно захисту авторських прав.

Показник свободи започаткування бізнесу (business freedom) оцінює легкість початку нового бізнесу та ліквідації бізнесу збанкрутілого. В середньому в світі новий бізнес можна почати за 43 дні, для цього потрібно виконати 19 процедур, а на отримання дозволів ще треба витратити 234 дні. Процедура банкрутства триває у середньому 3 роки. Середньосвітовий показник –62,8%, Естонія–84,5%, Вірменія – 81,3%, Україна – 44,3%, Росія – 49,9%, Білорусь – 58,6% Водночас за окремими кількісними показниками, зокрема співвідношенням обсягів експортно-імпоротної діяльності та ВВП (близько 90%), Україна демонструє достатньо високий рівень відкритості економіки (для порівняння: у Польщі відповідний показник співвідношення становить 53%, в Угорщині — 67%, Румунії — 60%, Росії — 44%). Однак ця відкритість віддзеркалює не зростаючу конкурентоспроможність українських товарів та послуг, а величезні структурні диспропорції — залежність від імпорту енергоносіїв та від експорту низькотехнологічної металургійної продукції, виробництво якої поглинає значну частку «критичного» енергоімпорту. Географічна диверсифікація українського експорту є не стільки цілеспрямованим процесом, скільки результатом втрати Україною традиційних ринків збуту, виштовхуванням її продукції на нові зовнішні ринки та стагнації її внутрішнього ринку.

Певну інтегративну інформацію про потенціал тієї чи іншої країни несе в собі «індекс людського розвитку». За цим показником Україна у 2001 р. посідала 74-те місце серед 162 країн, в 2005 році – 76 місце, У 2006 році Україна займала 77 місце. Росія посідала в свою чергу 67 місце (було 65 місце в 2006 році), Білорусія - 64, Казахстан - 73, Венесуела - 74, Колумбія - 75, Таїланд - 78, Китай - 81, Вірменія - 83, Туреччина - 84, Грузія - 96. В 2007 році – 76 місце, в той час найближчі сусіди – члени ЄС: Угорщина - 36-е місце), Польща - (37-е місце), Словаччина (42-е місце), Болгарія (53-е місце) і Румунія (60-е місце), Росія (67-е місце) і Білорусь (64-е місце). в 2008 році - 78, а в 2009 році – 75 місце [10].

Попри високий рівень відкритості національної економіки внесок України у загальний обсяг світового експорту товарів і послуг досить незначний. Це значно звужує перспективи формування конкурентоспроможності економіки, оскільки саме платоспроможність та потужність внутрішнього ринку визначають стабільність та динамічність соціально-економічного розвитку країни. Маючи вигідні первинні конкурентні переваги, а саме: високий рівень кваліфікації працівників, базу високотехнологічних виробництв, власну сировинну базу для більшості промислових виробництв, вигідне географічне розташування, забезпеченість власною електроенергією, потенційно потужний внутрішній ринок та широку диверсифікацію виробництва, Україна має високі шанси посісти вагомe місце у міжнародному поділі праці.

Економічний потенціал країни характеризує можливості національної економіки виробляти матеріальні блага, надавати послуги, задовольняти економічні потреби суспільства. Ці можливості дають всі наявні в країні ресурси — виробничі, матеріальні, трудові, природні, фінансові, науково-технічні, інформаційні та ін. Відповідно економічний потенціал включає як складові частини виробничий, трудовий, фінансовий, науковий та інші види потенціалів. Ефективність використання економічного потенціалу в країні залежить від господарського механізму. Недосконалість останнього може призвести до нераціонального, малоефективного, а то й витратного використання складових економічного потенціалу.

Економічний потенціал України має зростати за рахунок найважливіших товарів і послуг і найважливішими завданнями державної політики у цьому напрямі повинні бути: всебічне забезпечення сприятливих умов для виходу України на світові ринки, підтримка вітчизняних експортерів, розробників імпортозамінюючих товарів і виробників конкурентоспроможної продукції; створення ефективної банківської та гнучкої кредитної систем, гарантування прав власників валютних коштів та їх вільного (в межах закону) використання; створення інфраструктури зовнішньої торгівлі та нової системи її інформаційного забезпечення; проведення гнучкої імпоротної політики (тарифне регулювання, механізм обмеження імпорту, обсяги і перелік товарної номенклатури критичного імпорту, перелік імпортозамінюючої продукції); удосконалення систем державного регулювання зовнішньої торгівлі (правова база, узгоджена з міжнародними правилами і стандартами, обмежений протекціонізм, комплекс нормативних документів); реалізація режиму вільної торгівлі з країнами СНД (без будь-яких винятків); зміцнення і подальший розвиток торгівлі з Європейським Союзом (розширення доступу українських товарів на європейські ринки, зокрема ядерних матеріалів, текстилю, мінеральних добрив, металургійної та сільськогосподарської продукції); використання можливості одержання нових технологій та інвестицій від країн «великої сімки» на основі взаємного захисту інвестицій [5].

Успішний розвиток економіки країни базується на гармонійному поєднанні всіх складових такого успіху. Говорячи про рівень спеціалізації, його стан, слід враховувати поняття конкурентоспроможність, економічний потенціал, конкурентні переваги. Конкурентоспроможність національної економіки формується на основі економічного розвитку країни, її потенціалу. Економічний потенціал є основою формування конкурентних переваг країни, конкурентні переваги дають можливість розвитку галузі національної економіки експортувати свою продукцію, що в результаті створює імідж конкурентної країни.

Економічний потенціал формує галузі спеціалізації, і в залежності від домінування певної його складової визначається спеціалізація національної економіки. В Україні домінуючою складовою є природні ресурси, та майже повна відсутність інноваційного чинника, що не може підтримувати спеціалізацію країни довгий час та сприяти визначенню її як конкурентоспроможної економіки. В зв'язку з цим найбільш ефективною методикою розрахунку економічного потенціалу країни може бути поєднання всіх складових, а саме виробничої, інноваційної, ресурсної, інвестиційної. В зв'язку з цим пропонується методика оцінки ефективного використання наявного економічного потенціалу країни, розрахунки якого базуються на кількісних показниках витрат всіх складових за рік в певну галузь національної економіки.

К.р.с. – кількість робочої сили, що зайнята на виробництві галузі економіки;
 К.пр.рес. – кількість природних ресурсів, що використовуються при діяльності певної галузі;
 К.ін. – кількість інвестицій вкладених протягом року в функціонування галузі;

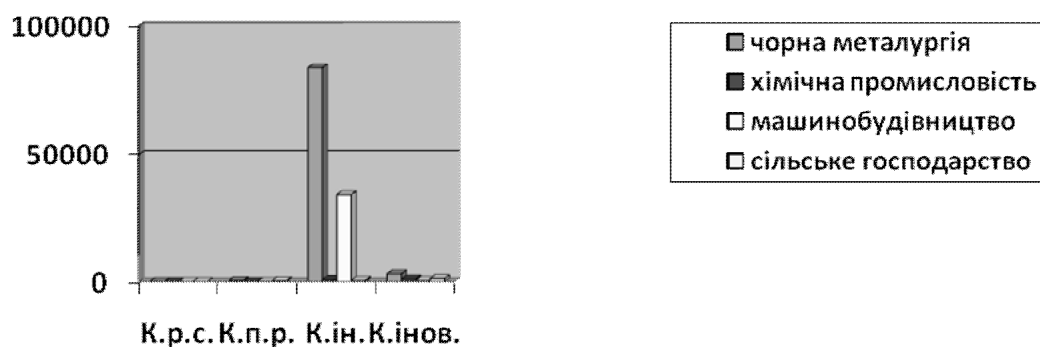
К.інновацій –кількість інноваційних технологій запроваджених в галузі протягом року вимірюється показником обсягу реалізації інноваційної продукції.

Результат найкраще може бути представлений графічним способом, яка дозволить порівняти домінування одного з показників. В даній методиці слід враховувати, що зменшення рівня використання природних ресурсів та робочої сили не обов'язково свідчить про активне використання інноваційної складової, технічного забезпечення галузі, це може підтверджувати просте скорочення даних ресурсів або нерациональне використання інвестиційних та інноваційних впроваджень. Для підтвердження таких висновків доцільним є розрахунок виробничих показників за будь – якої з вищезазначених методик. Методика визначення ефективного використання наявного економічного потенціалу переслідує іншу ціль – визначити галузь, яка потребує найбільшого розвитку з точки зору спеціалізації країни. В таблиці 1, за інформацією Держкомстату, представлені дані необхідні для розрахунку оцінки наявного економічного потенціалу України.

Таблиця 1.

Оцінка наявного економічного потенціалу України за 2010 р.

	Кількість (вартість) природних ресурсів використаних даною галуззю	Кількість робочої сили (витрати на зар.плату та соц.виплати працівникам)	Кількість вкладених інвестицій	Кількість інновацій (вартість інноваційних технологій)
Чорна металургія	415 тис. грн	17 млн.грн.	83852,3 млн.грн	3,1 млрд.грн.
Хімічна промисловість	70 тис.грн	1,7 млн.грн.	854,2 млн.грн	1,0 млрд.грн.
Машинобудівна промисловість	68 тис.грн	15 млн.грн.	34209,4 млн.грн	516,6 млн.грн
Сільське господарство	312 тис. грн	9 млн.грн.	516 млн.грн	1,2 млрд.грн.

Згідно отриманих даних в таблиці 1., можна коментувати, що показники робочої сили є значно нижчими за показники інвестиційного та інноваційного забезпечення галузей, що розглядаються. Це підтверджує низьку вартість робочої сили, вичерпне використання природних ресурсів та неконтрольоване залучення інвестицій та інновацій.

Згідно наведених даних в таблиці можна визначити, що металургійна промисловість в рік використовує природних ресурсів на 415 тис.грн., робочої сили фонд заробітної плати якої становить 40млн.грн., іноземні нвестиції на суму 502 млн.грн., інноваційні впровадження на суму 516млн.грн. Прибуток від діяльності металургійної промисловості в бюджет країни становить 30% ВВП або 949864 млн.грн.

Спираючись на визначені дані можна встановити коефіцієнт ефективності використання наявного економічного потенціалу галузей, що досліджуються з формули:

$$К_{эф.} = \sum B / \Pi$$

Галузь	Прибуток в бюджет (млн.грн)
Чорна металургія	949864
Хімічна промисловість	23876
Машинобудування	613400
Сільське господарство	34218

Джерело: Офіційний сайт Держкомстату України

В випадку, якщо коефіцієнт більше або дорівнює одиниці використання економічного потенціалу є ефективним, якщо коефіцієнт менше одиниці відповідно потенціал використовується неефективно.

Отримані розрахунки щодо металургійної галузі України становлять, що Коф.=0,01; Коф.галузі машинобудування=0,5; коф.сільського господарства=0,04; Коф.хімічної промисловості=1,3

Методика визначення ефективного використання наявного економічного потенціалу є необхідною для визначення місця даної галузі в економіці країни з метою встановлення ефективного чи неефективного використання факторів необхідних для її функціонування. В випадку вищезазначених розрахунків можна фіксувати значні витрати інвестиційних та інноваційних впроваджень та відносно незначні витрати робочої сили та природних ресурсів, але розглянувши детальніше прибутки у ВВП країни від даних галузей народного господарства можна свідчити про перевищення витрат над прибутками і відповідно неефективність використання наявного економічного потенціалу.

Головним недоліком даної методики є можливі нечіткі результати розрахунків, але результати коефіцієнту ефективності є вірними навіть при незначних статистичних похибках.

Якщо допустити, що в результаті новітньої реформаційної політики відбудеться зростання інвестиційної та інноваційної складових, то коефіцієнт ефективності галузей зросте до позитивного показника ($K \geq 1$), що є неможливим при збільшенні використання робочої сили або природних ресурсів.

Висновки і пропозиції. В умовах глобальної конкуренції саме інноваційний чинник визначає економічний розвиток країни і стан її спеціалізації. Стабільний економічний розвиток забезпечується лише інноваціями, тоді як економічне зростання може демонструвати навіть пасивна до інновацій корумпована економіка. Розвинуті країни усвідомили це першими і через інтенсивне використання інтелектуальних ресурсів створюють для інших країн загрозу технологічного розвитку. Пріоритетним напрямом інноваційної діяльності українських підприємств є запровадження окремих технічних засобів, а перспективні розробки у напрямі створення високих технологій згортаються. Така розстановка пріоритетів призводить до скорочення перспективних інноваційних напрацювань, падіння їх якості та рівня новизни, деградації науково-технічного потенціалу.

В умовах відкритої економіки при визначенні пріоритетів національного технологічного розвитку необхідно враховувати насамперед зовнішні чинники: докорінні зміни кон'юнктури на ринку технологій, стан зовнішніх науково-технічних зв'язків, пріоритетні вектори інноваційного співробітництва, світовий рівень технологічного розвитку, конкурентоспроможність науково-технічного потенціалу країни.

Підґрунтям забезпечення сталого підвищення добробуту нації є постійне зростання конкурентоспроможності національної економіки. Базових конкурентних переваг для національного товаровиробництва, які, фактично, зводяться до первинних економіко-географічних умов, ресурсної забезпеченості, наявності масштабної транспортної інфраструктури та поки ще значної кількості освіченого населення, для ефективної конкурентної боротьби в глобальній економіці катастрофічно недостатньо. Між тим темпи інноваційного та науково-технічного розвитку, який має створювати для України новітні конкурентні переваги, недостатні. За цим показником Україна поступається не лише провідним країнам світу, але й більшості країн-сусідів. В Україні продовжує втрачатися науково-технічний базис інноваційного розвитку: цілі наукові напрями і школи фундаментальної науки, відродження яких вельми тривалий та дорогий процес. Водночас в Україні склалися об'єктивні передумови для позитивних зрушень у сфері зміцнення національної конкурентоспроможності. Підставою для такого твердження є становлення засад ринкової економіки, фінансової системи, наявності великих підприємств, які активно розвиваються та можуть стати основою «осередків економічного зростання». Нагромаджено певний національний капітал, сформовано базу платоспроможності споживчого ринку. Доступ на ринки стимулюватиме економічне зростання і сприятиме підвищенню рівня життя.

Список використаних джерел:

1. Белл Д.Грядущее постиндустриальное общество: Пер. с англ. / Под ред. В.Л. Иноземцева. – М., 1999
2. Лук'яненко Д.Г., Поручник А.М. та інші. Глобальна економіка XXI ст.: людський вимір: Монографія. – К.: КНЕУ, 2008. – 460 с.
3. Євдокімов Ф.І., Мізіна О.В. Дослідження категорії “економічний потенціал промислового підприємства” // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. – Донецьк: ДонНТУ. – 2004. – № 75. – С. 54-59.
4. Игнатовский П.А. Экономический потенциал и условия действенности хозяйственного механизма // Плановое хозяйство. – 1980. – №2. – с.74-78.
5. Экономический потенциал развитого социализма / Мочалов Б.М., Русинов Ф.М., Шевченко Д.К. и др. / Под. Ред. Мочалова Б.М. – М.: Экономика, 1982. – 278.

6. Портер, М. Международная конкуренция: Конкурентные преимущества стран Пер. с англ./под ред. Щетинина В.Д.- М.: Международные отношения, 1993.- С.896
7. Пахомов С.Ю. Глобальна конкуренція: нові явища, тенденції та чинники розвитку: Монографія/ КНЕУ – 2008. – С.224
8. Пахомов Ю.М., Лук'яненко Д.Г., Губський Б.В. Глобальні трансформації і стратегії економічного розвитку. Монографія. – К.: Україна. – 1998 р.
9. Мельник І.М. Визначення інтегрального індексу для заданої групи показників з урахуванням обмежень на їх значення//Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем: Зб.наук.праць. Вип. 8 – К.:Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій і систем НАН та МОІН України, 2004. – С.64 – 70
10. Krugman, P. Scale Economies, Product Differentiation, and the Patten of Trade American Economic Review. 1980. No. 70, 950-959.
11. Helpman E. International Trade in the Presence of Product Differentiation, Economies of Scale, and Monopolistic Competition: A Chamberlin -Hecksher-Ohlin Approach Journal of International Economics. 1981
12. Офіційний сайт Державного комітету статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>
13. Офіційний сайт Міністерства економіки України. Державна підтримка експорту <http://ukrexport.gov.ua>

УДК 953.65

МІРОШНИЧЕНКО Т.С.,

Інститут світової економіки і міжнародних відносин
НАН України,
к.е.н., с.н.с.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Анотація. Проведено дослідження проблем міграції та імміграції, що виникає під дією зовнішніх або внутрішніх чинників. Наведено імміграційні процеси на прикладі розвинених країн.

Ключові слова: міграція, імміграція, соціальний захист, імміграційна політика, еміграційна історія.

Annotation. Research of problems of migration and immigration which arises up under the action of external or internal factors is conducted. Immigration processes over are brought on the example of the developed countries.

Keywords: migration, immigration, social defence, immigration policy, emigrant history.

Постановка проблеми. Важливість дослідження міграційних процесів зумовлена стрімким зростанням їх обсягів, нарощуванням інтенсивності, поширенням на всю територію нашої країни, вагомим впливом на її економічний та соціальний розвиток. Особливий вид міграційних процесів в сучасних умовах визначається насамперед, імміграційними показниками, динамізмом та швидким реагуванням на зміни у суспільстві та економіці.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у процес дослідження теорії і практики міжнародної міграції, удосконалення організаційних, економічних та правових важелів її регулювання провели такі провідні вітчизняні дослідники, як: О.Власюк, В.Геєць, С.Злупко, А.Кравченко, Е.Лібанова, Ю.Макогон, О.Малиновська, Н.Марченко, А.Мокій, С.Пирожков, С.Писаренко, О.Позняк, М.Романюк, А.Румянцева, С.Савельєв, Л.Симів, А.Філіпенко тощо. Праці вище зазначених дослідників, є основоположними у розробці практичних підходів щодо впливу міжнародної міграції на розвиток країни.

Не вирішена раніше проблема. Формування економіки відкритого типу в Україні, відміна монополії держави на проведення зовнішньоекономічної діяльності, прагнення до інтеграції у світове господарство висувають до кола першочергових завдань дослідження процесів міграції та імміграції у нашій країні. Потребує удосконалення вітчизняне законодавство з питань міграції, формування раціональних механізмів державного регулювання міграції та імміграції населення, розробки методів оцінки їх соціально-економічного ефекту та наслідків для економічного поступу.

Мета. Міжнародна міграція населення в умовах розширення світогосподарських зв'язків займає все більш значне місце у розвитку суспільства. Загальна маса країн вже доволі широко втягуються в міграційні процеси, але незважаючи на масштаби цього явища, сучасна наука не має єдиної концепції. З одного боку, це можна пояснити тим, що міграція одночасно впливає на різні сторони життя суспільства, такі як економіка, демографія, соціологія, політика, право тощо. З іншого боку, аналіз розмірів і тенденцій міжнародної міграції та імміграції ускладнений недосконалістю збору інформації, відсутністю уніфікованих національних і міжнародних показників, що й призводить до збільшення загальної кількості мігрантів прискореними темпами, а характер і напрямки потоків у різних регіонах світу значно змінюються.

Виклад основного матеріалу. Природним виявом мобільності людини, мотивованої прагненням до поліпшення умов свого існування, повнішого і надійнішого задоволення своїх потреб, є міграція. Це соціально-економічне явище присутнє у всіх формаціях і на всіх етапах розвитку країн.